

dics. antics no vol dir res, en un mot d'aquest sentit i de matís tan especial. «Vaig sentir una gran fressa: --- no esclata, creix, atabala i *retruny* més de pressa, en el cervell, la roncadera d'una tora --- que ve a topar amb la nostra orel·la», Ruyra (*Rem de 34: Pinya de R*, II, 110).

També més al Nord-est (V. els derivats) incloent-hi el Ross: «Canigó, rei de les muntanyes / --- Aqueix que vol tocar ta penya la més alta / --- quan és arribat --- lo seu ull mai se'n cansa / --- trapa un temporal apuntat / --- i un gran rembolament s'ou; / i après, tot d'un cop, les bromes s'espleteixen, / rui-xats cauen, llucets enlluernants llueixen, / i lo tro *retruny* a fer pòu», «Se'n va; arreu partit, de llucets tot s'alluma, / lo tro *retruny* dins de la bróma: / és un temporal descarat», Saisset (*Catal d R*, 188, 204). «La seva manassa destra me la llençà de revés a la cara, amb força capaça d'atuir a un bou; però jo, que ja el veia venir, vaig parar-li la meva, i les dues toparen amb un xec! feréstec, que *retrunyí* per la boscúria, com el d'un brancall petat pel vent», MrnVayreda (*Puny*, I, VIII, 139 (112)).

No s'usa popularment en les regions meridionals, però pertany a l'ús comú de la llengua literària: «La Fe: de l'humil frare, mestre Vicent, encara, / ressò dels antics segles, *retruny* l'ardenta veu / ---» escrivia ja l'il·lustre valencià V Wenc Querol (*J. Fl* 1878), v. 11b Un traductor anònim de l'Egloga II, girà així el famós «sole sub ardenti resonant arbusta cicadis»: «el matissà, al sol ardent, *retruny* de tantes cigales» (v. 13). No en sé testimonis medievals.

A l'E. Mj, només variants. *Retendir* segons uns, *retentir*, segons altres publicadors o manuscrits, figura en diversos passatges de Lull. «lo Bou cridà e bruvolà --- en tal manera --- que tot aquell loc hon stava lo Leó, féu *retendir*», «per lo ferment que --- feya de si mateix en lo arbre, exia del alludf una gran veu, la qual *retendia* tota aquella vall» [lleg *retendi'* a tota ---], *Merav* (NCL, II, 109, 108); però segons l'ed. Rosselló (Palma 1903, I, 199) hi ha *retantir*, i també s'ha imprès així en l'ed. del *Lt. de Cont*: «per lo gran crit qui era en la pregont vall, tota la vall *retentia* e resonava». Almenys així ho reporta *AlcM*, però ni un femení *pregont* ni *retentir* no són, en català, formes conegudes ni versemblants; i no és, aquest, un cas rar en les paraules que hom atribueix al *Llibre de Contemplació*.

Una formació com els \*TINNITIRE o \*RETINNITIRE que *AlcM* construeix com a etimologia, és impossible en llatí —vulgar o no vulgar: el fr. *retentir* i l'oc ant. *retendir* resulten d'un encreuament de oc. ant. *tindar*, fr. *iinter*, que provenen del freqüentatiu ll. TINNITARE, amb RETINNIRE, tots dos formacions normals: aquest en Ciceró, l'altre en Commodianus (segle III d C) i el *Carmen de Philomela*; el tractament de -NN-T- com a -nt- és normal en francès, però en cat. i oc no es pot esperar altra cosa, segons fonètica històrica, que -nd-; de manera que la lliçó correcta en Lull deu ser *retendir*, i l'altra potser no és més que una esmena impertinent de Jer. Rosselló, inspirada

pel francès

En canvi, afirmar que una altra forma *retenir* és «incorrecta» (*AlcM*) és almenys precipitat, tenint en compte el mot llatí i de les altres llengües romàniques. *Retenir* apareix en Busa-N: «*retenir* o resonar lo metall: tinnio; *reteniment* o resò de moneda» (E-vi-5 13), ço que sembla autèntic, i realment en Busa hi ha bastants detalls que semblen reflectir mots i formes de les muntanyes del Princ., on bé pogué haver-hi una variant amb -NN- > -n-; Ruyra, que no coneixia el Busa-N., va usar *retenir* en el *Pais del Pler* i ho pogué saber viu; mentre que *retentir* en *L'Auca de la Pepa*, de Pons i Mass, sí que deu ser un mer gallicisme. El *DAG* porta *retronyar* «retrunar, retumbar» de l'Emp., i *retrony* «acció de ressonar», de Torroella de Montgrí; cf. *trony* 'tro' que AMAlcover troba a Begur i Cadaqués (BDLC IV, 280).

D'altra banda no desatendrem una forma que es conserva en el Maestrat, sense la -r- interna, i més semblant al cast. *retinir*, port *retinir* «fazer eco» *retanyir* «plorinyar insistentment, cast. *lloriquear*» que venint de Benassal a l'*AlcM* potser era nota de Carles Salvador, i bé pot ser acc. autèntica, encara que una mica desviada del sentit propi; GaGirona usà el mot en el seu poema: «ressona, instantània, una galdada, / que els àmbits del palau fa *retanyir*», p. 166 (en el gloss. defineix «retrincar»), en coincidència amb el cop de puny de Saisset, i amb la manotada de MrnVayreda que fa *retrunyir* la boscúria.

En els parlars d'oc és on ho trobem més representat. En aranes diuen *aretrani* a la part baixa, amb a < e (< i), però *aretruni* a la part central (*Voc Ar*); St. Gaudens *retrani* «retentir, résonner» (Dupleich).

Totes dues formes es retroben més al N: *arretreni* 'retrunyir' a la vall luixonesa de Larboust, «hasou *retreni* sa bouets ena salo» a la baixa Vall d'Aura (Sarancolin); *retreni* no lluny d'allí, a Trie-sur-Baise; *retreni* «retentir» a la Vall d'Ossau (Arudy); «que *retrenissen* --- las campanos de Pascos», en el Gers (parlar d'Euze) (*Bouts d. M* xxv, 79; *Armanac d. M*. 1931, 34; *Bouts d. M* xxix, 66; xxv, 11; *Armanac de Gascougnou* 1935, 12); *arretreni* «retentir» a la Vall d'Aura (vocab. inèdit de Rouch-Camelat, 2); el dicc. de Lespy-R. dona *reteni* «retentir» com a bearnès comú, però *retreni* que a forma d'Orthés. En tot això veiem, doncs, que la segona -r- no va lligada amb el vocalisme o, i per tant no deu ser deguda a la contaminació de *tronar*, sinó a una mera repercussió de la r inicial (com en *murtra*, *tesor*, *cartró* etc.).

De tota manera també hi ha formes oc. amb -o- interna com l'aranesa Car a l'Alt Arieja llegim *retrouni* 'ressonar' en el parlar de Massat (*Bouts d. M* xxvii, 13); en el Roergue *retrouni* i *retounni* «retentir» com a variant de *ressoundi* (Vayssier); Sauvages porta *retrouni* «retentir, résonner» com a variant de *ressounti* i *repoumpi*; en fi, en el TdF es reproduïxen algunes d'aquestes formes (a l'article *retrounà*), afegint-hi com a gascó *arretrouni* (confirmat com *retrouni* per Palay, sense localitzar), i d'altres, definint «retentir comme le tonnerre, vibrer». És clar que hi ha contaminacions o